

про суб'єкт цього спілкування. Хто є цим суб'єктом? Якщо під державою ми називаємо сукупність громадян, – зазначає філософ, – то громадянами ми вважаємо тих, хто бере участь в суді та в народних зборах. Для античного мислителя важливо зазначити, що не кожен із тих, хто проживав на конкретній території мав права громадянина. Саме за часів життя Аристотеля, зважаючи на фінансову необхідність держави, можна було купувати громадянство. Він вбачав у практиці видачі громадянства за певну плату великим соціальним злом. Держава потребувала фінансової допомоги, почали практикувати видачу громадянства за певну плату, але це було несумісним з поняттям Аристотеля служіння чеснотам. Він вважає, що ремісники не належать до громадян, як і взагалі будь-який інший прошарок населення, діяльність якого спрямована не на служіння чеснот. Але постає питання: «Що ж таке служіння чеснотам?» Грунтуючись на його ідеї, що потрібно турботу про військові справи вважати прекрасною, ми дійдемо до висновку, що служіння чеснотам, за Аристотелем, – це заняття політикою та війною.

Але ж досвід людства доводить, що усі верстви населення: і ті, хто захищають державу, і ті, хто працюють задля створення загального блага суспільства, – всі вони служать чеснотам, всі вони мають права на громадянство, оскільки створюють благоустрій країни. Щоб довести останнє твердження, нам треба уявити, що в одній державі немає жодного солдата, в іншій немає ні одного землероба чи ремісника. Звичайно, перша держава, ставши легкою здобиччю для сусідів, буде невдовзі завойована. Друга держава загине, тому що потреби воїнів не має кому задовольнити. Хтось може заперечити, що воїни нападуть на іншу державу і отримають усе необхідне. Військо, позбавлене налагодженої системи постійного постачання буде нездатним вести війну і в решті-решт згадуються на милість переможця.

Коли Аристотель казав, що владою має користуватись *більшість*, що саме він мав на увазі? За Аристотелем, громадянами мають бути воїни та чиновники, отже, виходить, що від загальної кількості населення в державі Аристотеля громадянами є дуже невеликий відсоток населення. Тоді такому цілком можливим є влада цієї *більшості*. І воїн і чиновник – це є люди, які перебувають на службі у державі і мають хоч владу над тими, хто в державі є пересічними громадянами. Бачимо, Аристотель говорить владу певного кола, аристократії.

Цікавим та важливим є зауваження Аристотеля про необхідність змішувати усі державні устрої. Він зазначає, що правильніше змішувати кілька видів, тому що той державний лад, який складається з багатьох видів, справді є найкращим.

Безумовно, робота Аристотеля «Політика» піднімає дуже багато інших питань. Ми зосередили свою увагу на питаннях державності. На нашу думку, сучасний розвиток суспільства, увесь досвід людства доводять безперечно нам, що ототожнювати державу з армією, а армію з державою – помилково. Ігнорувати внесок ремісників, землеробів та інших прошарків суспільства у загальний розвиток держави, нехтувати їх правами на користь воїнів чи політиків виглядає відвертим спотворенням сучасного розуміння сталого стабільного розвитку суспільства.

Список використаної літератури

1. Аристотель. Політика. URL: <https://muzruk.if.ua/info/citati/uk/aristotel-citati-z-knigi-politika/> (дата звернення 15.10.2021).

Стоєва Тетяна Іванівна

здобувач вищої освіти 1-го курсу

Левін Олег Леонідович

доцент кафедри соціально-гуманітарних

дисциплін, кандидат історичних наук, доцент

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

РОЛЬ БИТВІ ПІД ЖОВТИМИ ВОДАМИ У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНІЙ ВІЙНІ (1648–1654 рр.)

Дана доповідь розкриває найважливіші етапи ідей відновлення української державності доби козаччини. Проаналізовано основні здобутки української державності в битві під Жовтими Водами. Значення битви для України та українського народу в добу козаччини.

Дана робота покладена на дослідження і визначення основних здобутків та втрат Жовтоводської битви, яка стала першою великою переможною битвою українців під проводом політика, полководця Богдана Хмельницького проти польських військ на початку Національно-визвольної війни.

У середині 17 століття розпочинається Національно-визвольна війна українського народу проти Речі Посполитої. Очілником цієї війни стає гетьман Богдан Хмельницький. Існувало декілька вагомих причин для початку Національно-визвольної війни. Однією з цих причин є соціально-економічна. Відбувається

швидке закріпачення селян і їх становище погіршувалося в умовах панування панщино-фільваркової системи господарювання. Другою найважливішою причиною стає політична, суть якої полягала в обмеженні прав козацтва та запровадження заходів, спрямованих на ліквідацію його як стану. Також національно-релігійна причина, для якої було характерно утиски православ'я та братських шкіл. Мета цієї битви полягала в прагненні козаків створити незалежну від Речі Посполитої державу в етнічних межах їхнього проживання. Загалом заради перемоги та кращих умов життя на війну проти польського володарювання спільними зусиллями виступили козацтво, селяни й міщани.

Першою переможною та найважливішою битвою, яка дала поштовх для відновлення української держави та зародження національної гідності українців – битва під Жовтими Водами 29 квітня – 16 травня 1648 року. Заручившись підтримкою Туреччини, у лютому–березні 1648 р. у Бахчисараї українські послы уклали угоду з кримським ханом Іслам Гіреєм III про військову допомогу у війні проти Речі Посполитої [1].

Загалом, українсько-татарський союз у Визвольній війні відіграв важливу та ефективну роль. Завдяки цій угоді гетьман зумів розв'язати декілька важливих питань. По-перше, недостатності власної кавалерії. По-друге, уникнення несподіваного нападу татарського народу, що було б особливо небажаним під час воєнних дій проти Польщі.

Дізнавшись, що Хмельницький розпочав повстання, уряд Речі Посполитої відправив проти нього двох гетьманів, Потоцького і Калиновського, з військами. 29 квітня поляки, окопавшись, стали табором під Жовтими Водами. Козаки замкнули звідусіль польський табір, обстрілювали та періодично йшли на нього приступом: «...день і ніч боротьба з ними була, і по кілька разів на день». Під час облоги польського табору Богдану Хмельницькому вдалося переконати реєстрових козаків, що йшли на підкріплення польському війську, перейти на його бік. Уночі 16 травня польські війська спробували вийти з оточення. Їх рішуче атакували козаки та татари. За наказом Потоцького проти Хмельницького мали висунутися реєстрові козаки, але ті повстали проти шляхти. Польська армія не отримала підкріплення та зазнала нищівної поразки [2].

Перша перемога породила надії українського народу до виходу з-під польського ярма. На той час битва мала велике воєнне значення. Саме перша перемога укріпила надії українського народу щодо виходу з-під польського панування. Жовтоводська битва стала початком розгрому польської армії та подальшого розвитку української армії. Також битва відігравала політичну роль для українців. Перехід реєстрових козаків на бік повстанців зробив вагомий внесок у перемогу козаків проти польського володарювання.

Засновуючись на всьому вищевикладеному, можна стверджувати, що битва під Жовтими Водами відіграє важливу роль в історії України. Жовтоводська битва стає першою масштабною та ефективною битвою у період Національно-визвольної війни українського народу. Битва у Національно-визвольній війні стала початком зародження національної гідності української держави, українці усвідомили, що можуть створити незалежну від Речі Посполитої державу.

Список використаної літератури

1. Битва під Жовтими Водами: перша перемога козаків у Визвольній війні URL: <https://armyinform.com.ua/2021/05/bytva-pid-zhovtymy-vodamy-persha-peremoga-kozakiv-u-vyzvolnij-vijni/>
2. Битва під Жовтими водами: козацька слава не вмре, не загине! URL: <https://armyinform.com.ua/2020/05/bytva-pid-zhovtymy-vodamy-kozaczka-slava-ne-vmre-ne-zagyne/>

Тараненко Анастасія Олександрівна
здобувач вищої освіти
Руських Ірина Валеріївна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ В УКРАЇНІ

Головним поштовхом до розвитку державності в Україні був розпад СРСР, який послугував каталізатором для консолідації українського народу. З проголошенням Україною незалежності у 1991 році сформувалась потреба у національному самовизначенні, постало питання самоідентифікації, це супроводжувалося створенням державних символів та атрибутів держави. Основними атрибутами державності можна вважати Герб, Прапор і Гімн.

На сьогоднішній день процес формування державної символіки в Україні ще остаточно не завершений [1]. Вважають, для того, щоб вирішити проблеми державної символіки, необхідно ввести закони про Державний Прапор і Герб, затвердити єдиний стандарт для кольорів прапора.